

BÂKÎ'NİN "SÖYLEN SÖYLESÜN" REDİFLİ GAZELİNİN ŞERHİ VE YAPISALCILIK AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ali Rıza ÖZUYGUN¹ Elif BARAN²

ÖZET

Bu çalışmada, XVII. Yüzyıl Klâsik Türk Edebiyatı şairlerinden Sultanü'ş-şuara (Şairler sultanı) olarak anılan Bâkî'nin "söylen söylesün" redifli gazeli incelenmiştir. Gazel; öncelikle klasik şerh metodu ile daha sonra da yapısalcılık açısından incelenmesinden oluşmaktadır. Öncelikle dilbilim ve yapısalcılık hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Bâkî, Gazel, Şerh, Yapısalcılık

Giriş

Şerh kelime olarak keşfetmek, açıklamak, anlaşılana açıklamak, kolay anlaşılması için izah etmek manalarına gelir.

Edebiyat alanında "şerh" ve "belâgat" çalışmaları 8. yüzyılda başlamış, bilhassa Anadolu Osmanlı sahasında 20. yüzyılın başlarına kadar devam etmiştir. Öncelikle Kur'ân-ı Kerîm ve onun i'câzı ile Hz. Muhammed'in hadislerini daha iyi, daha doğru anlayıp aktarabilme gayretleri, beraberinde Arap dili ve edebiyatı üzerinde yoğun bir düşünme sürecini başlatmış, bu süreç birçok ilim dalının doğup hızla gelişmesinin fikrî zeminini oluşturmuştur. Tefsir, hadis gibi konuyla doğrudan ilgili ilimlerin yanında, bu ilimlerin alt yapısını oluşturan nahiv, sarf, lugât, iştikak gibi dil; fesâhat, meânî, beyân, belâgat, aruz, kâfiye, inşâ gibi edebiyat bilimleri zamanla başlı başına birer ilmî disiplin hâline gelmişlerdir. Batı edebiyatında olduğu gibi doğu edebiyatında da yüzlerce yıllık bir geçmişe sahip olan "metin şerhi", genel olarak "bir metnin, daha iyi anlaşılın diye, o metni başkalarından daha iyi anladığı kanaatinde olan kişiler tarafından açıklanması" şeklinde tarif edilmektedir. "Metin şerhi" başlığı altında tıp, matematik, tarih, felsefe, nahiv, sarf, belâgat gibi ilimlere ait eserlerin yanında, kelâm, hadis gibi dînî karakterli metinler de şerhe konu edilegelmiştir. "Edebî metinler şerhi" ise bu ana başlık altında hatırı sayılır büyüklükte bir bölümü ifâde eden alt başlık sayılabilir. (Dağlar, 2007:163).

Temelinde bir dilcilik faâliyeti olan şerh veya metin şerhi öncelikle, hangi dilde, sahada ve şekilde yazılmış olursa olsun, şerhe konu olan kelimeleri, cümleleri, mısraları, beyitleri bazen parçadan bütüne (kelime biriminden cümle veya mısra/beyit bütününe) bazen de bütünden parçaya (cümle veya mısra/beyit bütününden kelime birimine) ait olduğu dilin eserin yazıldığı dönemdeki durumunu gözeterek ele alır, gramer ve anlam düzlemi içindeki yerini tespit eder. Bu, şerhin dilciliği ilgilendiren kısmıdır. (Dağlar, 2007:293-294). Metin şerhinin bundan sonraki kısmı ise şârihin ve o konuda daha önceden fikirlerini beyan etmiş kişilerin yorumlarının yer aldığı, bazen de tartışıldığı kısımdır. Eğer şerh edilen metin hele edebî bir metin ise, bu kısımlar daha çok edebiyat araştırmacılarının ilgi alanına girmektedir. Ele alınan

¹ Doç. Dr., International Burch University, Eğitim Fakültesi, TDE Bölümü, Öğretim Üyesi

² International Burch University, Eğitim Fakültesi, TDE Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi

metinde geçen kelimelerin metnin yazıldığı dönemde veya ona yakın dönemlerde yüklenmiş olduğu manaların, yine aynı gelenek içinde yer alan şârihler tarafından tespiti ve te'yidi günümüz klâsik Türk edebiyatı araştırmacıları için emsalsiz veriler teşkil etmektedir. (Dağlar, 2007:294). Şerh edebiyatımıza bütünleyici bir nazarla bakıldığında ise Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç dilden eserlere şerhlerin yazıldığı görülür. Şerh çalışmalarının sınırları, edebî eserleri de içine alarak zaman içerisinde genişler. İlk bakışta anlaşılmayan ince anlamlar ve mecazlar ihtiva etmeleri, edebî eserlerin de şerh edilmeleri sonucunu doğurur. (Gök, 2014:412). Günümüzde yapılan literatür ve tasnif çalışmaları sayesinde divanlardan, lügatlere yapılan şerhlere kadar her türden eserin şerh edildiğini öğrenmekteyiz. (Gök, 2014:413).Arapça, Farsça ve Türkçe yazılmış ve klâsik kabul edilen eserler için yapılmış Arapça, Farsça ve Türkçe şerhleri kastettiğimiz “Klâsik Şerh Edebiyatı” tek bir literatür yazısıyla sınırlanamayacak kadar kapsamlı bir konudur ve sayısız örneğe sahiptir. Tasavvufî ve klâsik olmak üzere 2 ana kola ayrılan Şerh Edebiyatı; hem nazım hem nesir birçok eseri muhtevî genel bir başlık olarak edebiyat tarihlerindeki yerini almıştır. Klâsik şerhler, genel mahiyetiyle, Arap ve İran edebiyatının klâsik kabul edilmiş eserlerine yapılan şerhlerin ortak adıdır ve bu eserlere “klâsik” denilmesinin sebebi, eserlerin kendi türleri içinde şaheser niteliğini hak etmiş olmasıyla izah edilmektedir. Klasik Türk şiirine, günümüzde geleneksel şerh yöntemi ve belagate dayalı estetik anlayışın yanı sıra modern eleştiri ve inceleme yöntemleri ile de yaklaşıldığı görülmektedir. Böylece sadece “Doğu” medeniyetine ait olduğu savunulan klasik şiirin “Batı’da üretilen yöntemlerle de incelenebileceği ortaya çıkmıştır.(Akçay t.y:1). Bu tanımlara baktığımızda metni serhetmenin amacının, metnin içerisinde yer alan sanatını, dilini ve estetik özelliklerini ortaya çıkarmak ve eseri daha anlaşılır kılmak olduğu anlaşılmaktadır. Tzevetan Todorov’a göre şerhin “dilbilimsel ve tarihsel” olmak üzere iki kanadı vardır.(Sahin, 2001:8). Geleneksel metot da konunun niteliğinin, eserin var edildiği tarih ve ortamın vasıflarının, çağın gelenek ve göreneklerinin ve sanatçı ile ilgili bilgilerin şârihin fikir ve inançlarının oluşturduğu bakış açısı ile değerlendirilmesinden ibarettir; bu şekildeki metne yaklaşma metodu “tarihsel”dir. Türk şiirinde 20. yüzyıla kadar popülerliğini sürdüren bu tür geleneksel şerhler “daha çok artsüremli çalışmalar olup, dili eskimiş, kadim eserleri incelemek, anlamak ve eleştirmekle yetiniyordu.”(Erdem, 2003:228-238). Tarlan’a göre metin şerhi edebi bir tenkit metodu değildir. Çünkü bir metnin edebi yönden eleştirisi metnin bedii değeri hakkında bir hüküm verir. Bedii güzellik yani estetik değer, tenkit edenin zevkiyle yakından ilgili olduğu, dolayısıyla kurallarını ve sınırlarını tayin etmenin güç olduğu düşünüldüğünde münekkidin şahsi zevklerinin tesiriyle yazdığı tenkitlerin de ikinci türden bir edebi metin olduğunu ve bunların şiiri anlamaya yetmeyeceğini söyler. Münekkid, edebi bir metni duyan ve hisseden kişiye, metinler şerhçisi anlayan kişidir, diyerek ciddi bir ayrıma gider. Şerhçinin metodu bellidir, anladığını anlatabilir. Anlattıkları ise neseldir, ölçülebilirdir. Söylediklerini belgelendirir, okuyanın zevkine karışmaz. Şerhin sonunda bir esere güzel veya çirkin hükmünü vermez. Yapmış olduğu iş laboratuvarında çalışan bir ilim adamı gibi tarafsızdır. Ortak özelliklerini bulur, sıralar, devrine ait özellikleri ortaya çıkarmaya çalışır.(Güleç, t.y: s. 85).

19. ve 20. yüzyıllarda Batı’da yapılan bilimsel keşif ve icatlar dil ve edebiyat çalışmalarını da etkilemiş, özellikle Ferdinand de Saussure’ün temellerini attığı yapısalcılık, dil çalışmalarını,

dilsel varlıkların algılanışını ve değerlendirilişini toptan değiştirmiştir. Gerçeği tek tek nesnelere üzerinden değil, nesnelere arasındaki ilişkiler yoluyla saptayan yapısal yöntem, adından da anlaşılacağı gibi incelendiği nesnenin yapısına yönelmektedir. “Saussure’un dil hakkında öne sürdüğü en önemli, en etkin görüş “dil”in bir sistem olduğu görüşüdür. O ‘dil’deki ‘sistem’e dikkat çekip belli bir zaman diliminde, bir ‘dil durumu ’nu saptayıp dilin yapısını incelemek gerekliliğini vurgular, yani eşsüremliliği bir incelemenin önceliğini belirtir.” (Ucan,2003:209-219). 1950- 1960 yılları arasında büyük bir yayılma gösteren yapısalcılık, dilbilim dışında özellikle insanbilim alanında F. de Saussure’un, R. Jakobson’un ve N. Trubetskoy’un çalışmalarının yanı sıra matematik ve mantıktan da yararlanan C. Levi-Strauss’ta en ileri yönetsel aşamasına ulaşmıştır. Yapısalcılık, göstergebilim alanında da etkisini güçlü bir biçimde duyurmuş, değişik doğrultularda gelişen çeşitli akımların kalkış noktasını oluşturmuştur (Vardar, 2002:219). Yapısalcılıkta eleştirici yansız olarak metne bakar. Ne yazar ne de diğer etkenleri dikkate alarak metne bakmaz. Metne tarafsız olarak karşıdan bakar ve kendi kurduğu modelle karşılaştırarak onu incelemeye çalışır. Yapısalcılık metni incelerken belirgin bir yol takip eder. İlk olarak eleştirmen metni birim parçalara böler. Bu parçalar anlambilimi, sözdizimi, söyleniş biçimi olarak üçe ayrılır. Bu inceleme sonucunda eleştirmen metni kendine has yönlerini bulup yorumlar (ERDEM, 2003:232).

Öncelikle, gazel geleneksel yöntemle şerh edilecek daha sonra yapısalcı yaklaşımla bir inceleme yapılacaktır.

Bâki `nin” Söylen söylesün “Redifli Gazeli Günümüz Türkçesine Çevirisi ve Şerhi

1.Söylemez küsmüş bana cânâne söylen söylesün

Neyledüm ol yâr-ı âlî-şâne söylen söylesün

(Sevgili bana küsmüş, benimle konuşmuyor. Söyleyin benimle konuşsun O, sani yüce sevgiliye ne yaptım? Söyleyin bana söylesin.)

Divan edebiyatında, sevgili her zaman aşğını pesinden koşturur, yüz vermez. Şair burada tecahül arif sanatını kullanmıştır, bilir ancak bilmezden gelerek sorar. “Neyledüm” diyerek hem sevgiliden şikâyet eder, hem de “söylesin” diyerek medet umar.

2.Nâz ile güftâre gelmezse helâk eyler beni

Ol cefâ vü cevri bî-pâyâne söylen söylesün

(Nazlanıp durur da benimle konuşmazsa, helak olurum, O cefa ve eziyeti sonsuz olan sevgiliye söyleyin nazlı nazlı konuşsun benimle.)

Sevgili hercaidir, nazlanır, aşğını peşinden koşturmak hoşuna gider. Sevgilinin yokluğu aşğa acı verir çünkü âşık sevgilinin aşkından beslenir, hayat bulur. Burada da şair, sevgilinin nazlanması devam ederse, helak olacağını söyleyip, O, naz etmekten usanmayan sevgiliye haber edilmesini, kendisiyle barışmasını, aksi takdirde bu acıya dayanamayıp, yok olacağını, helak olacağını soyluyor.

3.Derd-i aşkı gayrdan sorman ne bilsün çekmeyen

Âmî yine âşık-ı nâlâne söylen söylesün

(Aşk acısını aşk derdinden haberi olmayana sormayın, ne bilsin. Onu aşk ile inlemiş olana sorun, o, benim derdimi anlatsın.)

Aşk acısıyla yanmamış olan benim derdimden anlamaz, siz onu aşk acısıyla inleyene söyleyin da sevgiliye haber etsin çünkü ancak beni O anlar. Gerçek âşık olmayan aşk derdinden anlamaz, şair, gerçek âşık olup aşk derdi çekenler kendini daha iyi anlayacağı için onlardan yardım istiyor.

4.Hâr zahmından neler çektiğimi gülzârda

Bâğbân-ı bülbül-i giryâne söylen söylesün

(Gül bahçesinde dikenin zahmetinden neler çektiğimi, bahcivan olan bülbüle sorun size anlatsın.)

Sevgili güldür, âşık ise bülbül. Gül bahçesi sevgilinin mekânıdır, dikenler ise âşığı sevgiliden uzak tutan sebeplerdir. Nasıl ki bülbül gül bahçesinde şakırsa, tıpkı onun gibi âşık da sevgilisine nağmeler dizer. Bülbülün ona yaptığı gibi O da sevgilisinin aklını çelmeye çalışır. Buradan yola çıkarak şair, bülbülden medet umuyor, güle yani sevgilisine haber etmesini istiyor. Çünkü bülbül o bahçenin aynı zamanda kapıcısıdır. Kapıcıdan, geldiğini sevdiğine haber vermesini istiyor.

5.Bâkıyâ din turmasun güftâre tâkat kalmadı

Vaktidur ol hüsrev-i devrâne söylen söylesün

(Ey Bâkî! Devrin güzellik sultanına söyleyin; benim söylemeye mecalim kalmadı, konuşmanın vaktidir artık benimle konuşsun.)

Asık: Vuslati arzulayan bir dilenci, sevgili:Devrin Sultani, sairin dostlari ise elcidir. Asığın söz söyleyecek gücü kalmamıştır.

Asık vuslata ermek için dostlarından yardım dilenir, dostlarını sevdiğine elçi gönderir, dostlarından, masukuyla konuşup, onu vuslata razı etmelerini ummaktadır.

B. Gazelin Yapısalcılık Açısından İncelenmesi

1. Nazım Şekli: Gazel

Türk edebiyatında gazeller 4-15 beyit arasında değişmektedir. Dört beyitli gazeller yok denecek kadar azdır. Divanlarda bulunan bu gazellerin yarım mı kaldıkları, yoksa bazı beyitlerinin eksik mi yazıldığı belli değildir. Kesin bir kural olmamakla birlikte gazeller genellikle 5, 7, 9, 11 gibi tek sayılı beyitlerde yazılmışlardır. Gazel Âşıkane konulu bir gazeldir. Baki'nin bu gazeline "söylen söylesün" redifinden yararlanılmıştır. Bu gazel 5 beyitten meydana gelmektedir. Bakinin divanında 548 gazel bulunmakta,548 gazelden 451 'inde; 21 kıt 'adan 15' inde ve 31 matla'dan 18'inde redif bulunmaktadır.(Aydın, 2012:42)

2. Gazelin Vezni: Gazel, aruzun, remel bahrinin müsemmen kalıbı olan Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün kalıbıyla yazılmıştır. Aşağıdaki tablodan gazelin vezin unsurlarına baktığımızda; 4 kelimedede *med*, 17 kelimedede *imale*, 3 kelimedede de *vasl (ulama)* yapıldığını görüyoruz. Beyitleri aruz kuralları açısından değerlendirecek olursak dengeli ve sağlam bir kuruluşu vardır.

Gazelde anlam, “söylen söylesün” redifiyle daha netleşiyor. Gazelin kafiyesi cânâne, âlî-şâne, bî-pâyâne, nâlâne, giryâne, devrâne kelimelerinde gecen ”ân”olup, zengin kafiyedir. Kafiyede ki “â” kalın ve uzun sesiyle birlikte, redifin söylenişine bir zenginlik ve güçlü bir ses değeri vermektedir. Bâki’nin “söylen söylesün” redifli gazeli aruz açısından kusursuzdur. Bu durum Bâki’nin aruzdaki ustalığının bir göstergesidir. Gazelin yukarıdaki açıklanan aruz özellikleri aşağıdaki grafikte gösterilmiştir. Bu grafikte, gazeldeki ses uyumunu gözler önüne sermektedir.

Tablo 1: Gazeldeki Aruz Vezni Unsurlarının Dağılımı

	1.Beyit	2.Beyit	3.Beyit	4.Beyit	5.Beyit
Med	0	0	1	3	0
İmale	2	4	4	4	1
Zihaf	0	0	0	0	0
Vasl	1	2	0	0	0

3 Gazelde Kullanılan Ünlü ve Ünsüzler:

Beyitler	1	2	3	4	5	Toplam
Yumuşak Ünsüzler	32	33	29	36	30	160
Sert Ünsüzler	11	6	11	7	14	49
Kalın Ünlüler	9	7	12	10	15	53
İnce Ünlüler	20	23	16	17	15	91
Toplam	72	68	68	70	74	352

Tablo 2: Gazelde kullanılan kalın ve ince ünlülerin beyitlere göre dağılımı.

Beyitler	1.Beyit	2.Beyit	3.Beyit	4.Beyit	5.Beyit
Kalın Ünlüler	9	7	12	10	15
İnce Ünlüler	20	23	16	17	15
Toplam	29	30	28	27	30

Tablo 3: Gazelde kullanılan yumuşak ve sert ünsüzlerin beyitlere göre dağılımı.

Beyitler	1. Beyit	2. Beyit	3. Beyit	4. Beyit	5. Beyit
Yumuşak	32	33	29	36	30

Ünsüzler					
Sert Ünsüzler	11	6	11	7	14
Toplam	43	39	40	43	44

Kalın ve *ince* ünlülerin beyitlere göre dağılımının gösterildiği yukarıdaki grafiğe bakıldığında, toplamda *kalın* ve *ince* ünlülerin beyitlere neredeyse eşit dağıldığı görülmektedir. Gazelin ünlü ve ünsüz dağılımı, tablolarda gördüğümüz gibi birbiriyle uyum içindedir. Yumuşak ve sert ünsüzlerin de beyitlere dağılımının gösterildiği yukarıdaki grafiğe bakıldığında, toplamda yumuşak ve sert ünsüzlerin beyitlere eşit dağıldığı görülmektedir. Gazete hâkim olan harflerin, yumuşak sessiz harfler olduğunu görüyoruz. Buradan hareketle, gazelde anlamla yapı arasında uyum söz konusudur.

4 Gazelin Sözdizimi İncelemesi

5.1. Kelime Çeşitleri ve Yapıları

Gazelde 61 kelime kullanılmıştır. Bu kelimelerden en fazlası 35 kelimeyle Türkçe, daha sonra 17 kelimeyle Farsça ve 11 kelimeyle de Türkçe olmuştur. Âşıkane konulu bir gazel olduğu için kelimeler Türkçe ağırlıklıdır.

5.2. Tamlama Çeşitleri ve Yapıları

Gazeldeki isim ve sıfat tamlamalarının büyük çoğunluğu *Farsça* dilbilgisi kurallarına göre yapılmıştır. *Türkçe*, *Farsça* ve *Arapça* isim ve sıfatlar, *Farsça* tamlamalarda bir araya gelmişlerdir. Gazelde 5 adet ikili tamlama ve 1 tanesi de 3 kelimedenden oluşan zincirleme isim ve sıfat tamlaması olmak üzere toplamda 6 tamlama vardır. Gazelde ağırlıklı olarak Farsça tamlamalar kullanıldığını görmekteyiz.

Gazelin tamlama tablosu ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 4: Gazelde geçen tamlamalar.

Tamlamalar	Türü	Kelimelerin Özellikleri		
yâr-ı âlî-şân	Farsça İ.T	yâr	Farsça	İsim
		âlî	Arapça	Sıfat
		şân	Arapça	İsim
derd-i aşk	Farsça İ.T	derd	Farsça	İsim
		aşk	Arapça	İsim
âşık-ı nâlân	Farsça S.T	âşık	Arapça	İsim
		nâlân	Farsça	Sıfat
hâr zahmı	Türkçe İ.T	hâr	Farsça	İsim
		zahmı	Farsça	İsim
hüsrev-i devrân	Farsça İ.T	hüsrev	Farsça	İsim
		devrân	Arapça	İsim
bâğbân-ı bülbül-i giryân	Farsça İ.T	bâğbân	Farsça	İsim
		bülbül	Farsça	İsim
		giryân	Farsça	Sıfat

5.3. Gazelin Cümle Çeşitleri ve Yapıları

Bâki'nin 5 beyitlik bu gazelinde 21 adet cümle vardır. Gazeldeki cümlelerin çoğu, fiil cümlelerinden oluşmaktadır. 20 fiil cümlesi, 1 adet isim cümlesi kurulmuştur. Genelde devrik cümlelerle dikkat toplanmıştır. "Söylemez" kelimesiyle başlayan gazelde önce dikkat çekilerek, mana sonrakiler üzerinde yoğunlaştırılmıştır.

Tablo 5: Gazelin Cümle Çeşitleri

	Cümle Sayısı	Yüklemine Göre	Öge Dizilişine Göre	Anlamına Göre	Yapısına Göre
1.Beyit	6	Fiil	Devrik	Olumsuz	Basit
		Fiil	Kurallı	Emir	Basit
		Fiil	Kurallı	Emir	Basit
		Fiil	Devrik	Olumlu	Basit
		Fiil	Kurallı	Emir	Basit
		Fiil	Kurallı	Emir	Basit
2.Beyit	3	Fiil	Devrik	Olumlu	Girişik Bileşik
		Fiil	Kurallı	Emir	Basit
		Fiil	Kurallı	Emir	Basit
3.Beyit	4	Fiil	Kurallı	Emir	Basit
		Fiil	Kurallı	Olumsuz	Basit
		Fiil	Kurallı	Emir	Basit
		Fiil	Kurallı	Emir	Basit
4.Beyit	2	Fiil	Kurallı	Emir	Girişik Bileşik
		Fiil	Kurallı	Emir	Basit
5.Beyit	6	Fiil	Kurallı	Emir	Basit
		Fiil	Devrik	Emir	Basit
		Fiil	Kurallı	Olumsuz	Basit
		İsim	Kurallı	Olumlu	Basit
		Fiil	Kurallı	Emir	Basit
		Fiil	Kurallı	Emir	Basit

5.4. Gazelin Anlam İncelemesi

Beyitler	Gönderici	İletilen	Alıcı
1. Beyit	Sair	Şair, sevdiğinin küsmesinin sebebini merak ettiğinden dolayı bilmek istemesi	Şairin dostları
2.Beyit	Sair	Nazlı sevdiğinin nazından konuşmaması aşığı helak etmekte, aşığın hüzne gark olması	Şairin dostları

3.Beyit	Sair	Dertlinin halini, dert çekenler anlar, dertini aynı derdi çekenlerin anlatması	Şairin dostları
4.Beyit	Sair	Sevilenin sevene ettiği eziyetin anlatılması	Şairin dostları ve kendisi
5.Beyit	Sair	Şairin sevdiğinin konuşmamasına Takatinin kalmaması, kuslugun sona erip, derhal sevdiğinin konuşmasını istemesi	Şairin dostları

Sonuç:

Sairler Sultanı diye bilinen Mahmud Abdalbaki divan şairlerimizin önde gelen isimlerindedir. Doğduğu şehrin lehçesini şiirlerinde kullanarak, edebiyatımıza yenilik ve güzellik katmıştır. Bu çalışmada Baki'nin "söylen söylesün" isimli gazeli geleneksel şerhlerle birlikte ele alınmış, diğer taraftan da gazele yapısalıcı bir bakışla değinilmiştir. Klasik şerhte fark edilemeyen, iç ve yapı bütünlüğü, biçim ve ses örgüsü incelenip, gazelin zenginliği kapsamlı bir şekilde tanıtılmaya çalışılmıştır.

Kaynakça

- AKÇAY, G. (t.y) Fuzuli ve Nedim`in “Eyler Beni” Redifli Gazellerinin Yapısalıcı Yöntemle Karşılaştırılması, trbys.trakya.edu.tr/file/download/72228799/.
- AYDIN, H.(2012) Muhtevanın Çerçevesi Bâkî Divan Örneği, Pr Dr Mine Mengi Adına Turkoloji Sempozyumu Bildirileri, s.42.
- DAGLAR, A. (2007) Klasik Türk Edebiyatı Şerh Gelenegi Ve Hacı İbrâhim Efendi`nin Şerh-i Belagat`ına Dair, *turkishstudies*, s.163.
- DAGLAR , A. (2007):Vassâf Tarihi Şerhinden Hareketle Şerh Kaynakları Meselesi, *Turkish Studies*, ss.293- 294.
- GOK, T. (2014) Şem`i Şem`ullâh Ve Şerh-i Subhatü`l-Ebrâr`i Şem`î Şem`ullâh and His Şerh-i Subhatu`L-Ebrâr: *jasstudies*, s. 412.
- ERDEM, M. (2003) “Dilbilimsel Eleştiri”, *Hece, Eleştiri Özel Sayısı*, S. 6, Hece Yay, Ankara, s. 228-238.
- ERDEM, M. (2003). “Dilbilimsel Eleştiri”, *Hece Eleştiri Özel Sayısı*, Hece Yay, Mayıs-Haziran-Temmuz, Özel Sayı:6, Ankara, s.232.
- GULEÇ (t.y) Klasik Türk Edebiyatı Metinleri Nasıl Şerh Edilmeli? , *journals.istanbul*, s. 85,
- TODOROV, T. ,(2001), *Poetikaya Giriş*, Akt: Şahin, K. Metis Yayınevi, İstanbul, s.8
- UCAN, H.(2003) “Dil, Yazar, Metin, Eleştiri Bağlamında Yapısalcılık,” *Hece Eleştiri Özel Sayısı* 6, Ankara, s. 209-219.
- VARDAR, B.(2002), Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Multilingual Yay, İstanbul, s.219.
- YILMAZ, O.(2007), “Klâsik Şerh Edebiyatı Literatürü”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 9, İstanbul, s. 271-304.